

Wolfgang Amadeus Mozart – underbarnet från Salzburg

Namn på eleven, SV

Uppsats i svenska
september 2004
Lärare: André Odeblom

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	3
1.1 Syfte.....	3
1.2 Metod och material.....	3
2. WOLFGANG AMADEUS MOZART – UNDERBARNET FRÅN SALZBURG	
2.1 Hur tillbringade Mozart sin barndom?.....	4
2.1.1 De första åren i Salzburg.....	4
2.1.2 På resa med familjen till München och Wien.....	4-5
2.1.3 Tillbaka i Salzburg.....	5
2.1.4 Resan till Paris.....	5-6
2.1.5 I London.....	6
2.1.6 Hemfärd genom Holland och Frankrike.....	6-7
2.1.7 Hemma i Salzburg.....	7
2.2 Hur var Mozarts ungdomstid?.....	7
2.2.1 Motgång i Wien och framgång i Salzburg.....	7
2.2.2. Tre gånger till Italien.....	7-8
2.2.3 Till Mannheim och Paris med modern Anna Maria.....	8
2.3. Mozart som vuxen.....	8
2.3.1 Hem till Salzburg.....	8
2.3.2 Till München och Wien.....	8-9
2.3.3 Mozarts sista tid – en tid av fattigdom.....	9
2.3.4 Mozarts musik.....	9
3. SAMMANFATTNING.....	10
4. DISKUSSION.....	10
5. KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING.....	11

1 INLEDNING

Mozart hade redan som liten talang inom musiken. Som fyraåring började han lära sig att spela piano och som sexåring komponerade han musik som hans far skrev ner. Familjen Mozart tillbringade en stor del av tiden på resor i Europa där Wolfgang och hans syster Nannerl, som också var musikaliskt begåvad, framförde konserter. Han hann med att skriva över 700 musikstycken under sitt liv fastän hans liv blev ganska kort. Som barn blev han mycket beundrad för sin skicklighet men som vuxen hade han inte samma berömmelse. Han dog utfattig.

1.1 Syfte

Det finns mycket att skriva om Wolfgang Amadeus Mozart, men jag har valt att begränsa mig till några frågeställningar:

- 1) Hur kunde Mozart bli ett underbarn?
- 2) Hur var hans liv?

1.2 Metod och material

Jag har använt mig av tre böcker om Mozart och hans liv: "Mozart" av Mogens Wenzel Andreasen, "Wolfgang Amadeus Mozart" av Michael White och "Berömda barn – Mozart" av Ann Rachlin och Susan Hellard. Bilderna har jag hämtat från Internet. Jag har även tidigare sett en Oskarsbelönad film som heter "Wolfgang Amadeus Mozart" som jag minns en hel del från.

2.1 Hur tillbringade Mozart sin barndom?

De första åren i Salzburg

Wolfgang Amadeus Mozart föddes den 27 januari 1756 och fick namnet Johannes Chrysostomus Wolfgangus Theophilus Mozart. Men han valde att kalla sig Wolfgang Amadeus Mozart. Amadeus är latin och betyder samma sak som det grekiska namnet Theophilus, dvs. ”den av Gud älskade”.

Mozart växte upp i Salzburg. Hans far, Leopold Mozart, var en mycket skicklig violinist i Salzburgs hovkapell. Hans mor hette Anna Maria. Hon var troligen inte så musikalisk.¹

Leopold Mozart

Wolfgang Amadeuz Mozart
(som liten)

Anna Maria Mozart

Han hade en syster som hette Maria Anna men kallades Nannerl. Hon var 4 år äldre än Wolfgang. Nannerl fick börja spela piano när hon var 7 år gammal. Men det skulle inte ta lång tid innan Wolfgang också spelade piano. Redan som treåring fick han vara med när systemen undervisades. När han endast var 4 år började hans pappa på lek lära honom några musikstycken. Wolfgang visade redan då att han var ett underbarn genom att snabbt lära in musikstyckena. Det tog Mozart endast en timme att lära in en menuett. Leopold insåg att han skulle ägna mer tid åt barnens musicerande än åt sin egen musik eftersom de hade så stora musikaliska gåvor. I ett av sina brev kallade han barnen ”underverk som Gud har låtit födas i Salzburg”.

Fadern undervisade också Wolfgang och Nannerl i språk. Wolfgang fick mer undervisning än sin syster för att han var pojke. Han lärde sig franska, italienska, engelska och latin. När Wolfgang var 6 år började han med att komponera egna stycken som han sedan spelade för sin far. Eftersom han ännu inte kunde skriva ner det han själv hade komponerat skrev hans far ner hans kompositioner i noter.²

På resa med familjen till München och Wien

Wolfgang var 6 år när han och hans syster tillsammans med sina föräldrar åkte på sin första konsertresa till utlandet. Resan bar iväg till München, där barnen uppträdde för kurfursten.³ Samma år, 1762, åkte familjen till Wien för att barnen skulle uppträda för kejsaren. Man kom fram till Wien den 13 oktober 1762. När Wolfgang skulle spela märkte han att pianopallen var alldeles för låg för honom. Därför var man tvungen att hämta några kuddar som han skulle

¹ Mozart 1991 sid. 19, 22

² Mozart 1991 sid. 17-18, 20, 32-33

³ Mozart 1991 sid. 36, 39

sitta på för att nå upp till tangenterna. Först spelade han några av sina egna kompositioner. Kejsaren trodde inte att han hade skrivit dem själv. Men då tog hans pappa Leopold honom i försvar och sa att om kejsaren gav Wolfgang en basgång så skulle Wolfgang kunna improvisera en helt ny menuett. Kejsaren tog ett nothäfte som låg på pianot, öppnade det och spelade en basgång på 8 takter. Wolfgang improviserade då en menuett. Efter att Wolfgang hade uppträtt var det Nannerls tur att spela. Hon fick inte samma uppmärksamhet som Wolfgang eftersom hon var äldre. Kejsarinnan tyckte då synd om henne och tog upp henne i knäet och kysste henne. När Wolfgang såg det blev han avundsjuk och sprang genast fram till kejsarinnan och gav henne en kyss. Som gåva fick Leopold 100 kejsarliga dukater och barnen var sin festdräkt som de skulle använda vid konserter.

Den 21 oktober kallade kejsaren tillbaka familjen Mozart till Wien. Vid det tillfället träffade de också den franske ambassadören som ville att de skulle komma till Paris för att ge konserter där.⁴

Tillbaka i Salzburg

När de var hemma i Salzburg igen skulle Leopold Mozart och två andra män en gång spela en trio på violinen. Wolfgang ville spela andraviolin men hans pappa sa nej. Då började Wolfgang gråta för att han så gärna ville spela. En av männen, som hette herr Schachtner, sa då att Wolfgang kunde få spela andraviolin tillsammans med honom. Till slut slutade herr Schachtner att spela för Wolfgang klarade av att spela sin stämman helt ensam. Sedan fick han även prova på att spela förstafiol. Om det sa herr Schachtner: "Vi skrattade nästan ihjäl oss när han även spelade detta, om än med idel bakvända och oriktiga fingersättningar men på så sätt att han ändå inte kom av sig."⁵

Resan till Paris

Leopold Mozart fick ledigt från sin tjänst i Salzburg i tre och ett halvt år för att familjen skulle kunna resa. Resan började i juni 1763 och målet var som sagt Paris. Men resan var lång och det tog dem ett halvår innan de ens var framme i Paris för de stannade i många städer på vägen dit. Resan var en arbetsresa och barnen var tvungna att öva varje dag eftersom de mycket ofta hade konserter. Familjen hade inte så mycket pengar och därför var det viktigt för dem att uppträda så att de kunde överleva. De stannade i Paris i fem månader och barnen uppträdde nästan varje dag. De spelade i slottet i Versailles utanför Paris och i konsertsalar.

⁴ Mozart 1991 sid. 46-50

⁵ Ibid 1991 sid. 50-52

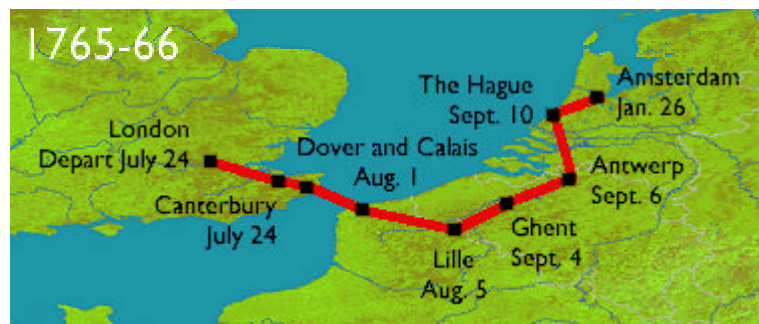
Tidningen *Correspondance* skrev om Wolfgang: ”Han är ett så sällsynt fenomen att man knappt kan tro vad man ser med egna ögon och hör med egna öron.”

Familjen fick många gåvor i Paris men inte mycket kontanter. Men vistelsen i Paris fick stor betydelse för Wolfgang för där kom han i kontakt med den franska musiken som han tog intryck av, särskilt teatermusiken i opéra comique-genren. I Paris trycktes också fyra av Wolfgangs kompositioner. De var de första verk som utgavs av Wolfgang Amadeus Mozart.⁶

I London

I april 1764 åkte familjen Mozart till London. Wolfgang tyckte mycket om England. Hela sitt liv längtade han sedan efter att få åka tillbaka till England. Han uppträdde även där bl.a. för hovet. Men där fanns också en naturforskare som hette Daines Barrington. Han blev mycket intresserad av Wolfgang och gjorde några psykologiska experiment med honom. Barrington insåg att Wolfgang hade en ovanlig improvisationsförmåga. Leopold sa sedan: ”Min son kan i en ålder av 8 år allt det som man kan förvänta av en man på 40.”

I London kom Wolfgang i kontakt med Händels musik. Han lärde också känna Johann Sebastian Bachs yngste son Johann Christian som gick under namnet London-Bach. London-Bach var den kompositör som kom att få det allra största inflytandet över Mozart. Johann Christian och Wolfgang uppträdde tillsammans på en konsert. De spelade några takter var när de framförde en sonat. Först spelade Mozart och sedan fortsatte Bach och sedan Mozart igen och sedan åter igen Bach, och så höll de på under hela sonaten. Det var så skickligt gjort att åhörarna som lyssnade trodde att det endast var en som spelade. Wolfgang komponerade mycket musik under sin tid i England.⁷

Hemfärd genom Holland och Frankrike

I augusti 1765 tog familjen Mozart sig till Holland. Där uppträdde de för kungahuset i Haag. Eftersom båda barnen blev sjuka var de tvungna att stanna länge. Nannerl var mycket nära döden. Man tror att de hade tyfus så det var ett under att barnen överlevde. Sedan de hade blivit friska började Wolfgang skriva musik igen. Men familjen var utfattig eftersom barnens sjukdom hade kostat så mycket. Hemresan gick via Paris för Leopold trodde att de kunde

⁶ Mozart 1991 sid. 53-56

⁷ Ibid 1991 sid. 57-60

tjäna lite pengar där. De besökte även en del andra städer på vägen hem och fick också ihop en liten summa pengar.⁸

Hemma i Salzburg

När de äntligen kom hem igen till Salzburg fick Wolfgang börja skolan. Han studerade latin, italienska, franska och musik. Han studerade framför allt Michael Haydns och Adolf Hasses musik. Nu började han skriva pianokonsertter och oratorier. Han skrev även en del kyrkomusik.

När Wolfgang var i 12-årsåldern betraktades han inte längre som ett underbarn utan som en vuxen. Andra kompositörer såg i honom en farlig konkurrent och var mycket avundsjuka på honom.⁹

2.2 Hur var Mozarts ungdomstid?

Motgång i Wien och framgång i Salzburg

Kejsaren i Wien beställde en opera av Mozart. Den hette *La finta semplice*. Men operan blev en motgång för Mozart. Texten nådde inte fram i tid och operan uppfördes därför aldrig. Men hovet i Wien beställde sedan festmessa. Den skulle uppföras vid invigningen av Barnhemmets nya kyrka i Wien. Mozart fick själv dirigera sitt verk, *Missa solemnis i C-moll*. Under Wolfgangs vistelse i Wien beställde även en doktor ett sångstycke av Wolfgang. Det resulterade i operan *Bastien und Bastienne*.

När familjen återvände till Salzburg 1769 blev Mozart väl mottagen av ärkebiskopen. Han fick framföra sin första opera *La finta semplice* på slottet. Ärkebiskopen utnämnde Mozart till tredje konsertmästare i sin hovorkester. Han gav också ekonomiskt bidrag till en resa till Italien.¹⁰

Tre gånger till Italien

I december 1769 reste Mozart och hans far till Italien. Det var första gången familjen inte reste tillsammans. I Italien kom Mozart i kontakt med den italienska operan, både den allvarliga, opera seria, och den komiska, opera buffa. Resan blev en mycket stor framgång. De lärde kallade honom för ett naturens under. I Milano fick han beställning på en opera seria. I Rom besökte de Sixtinska kapellet och lyssnade till Gregorio Allegris berömda *Miserere*. Kyrkan var noga med att noterna till denna inte fick kopieras. Men Mozart skrev sedan ner hela verket ur minnet.

Far och son återvände till Salzburg i mars 1771. Men efter fem månader var de tillbaka i Italien igen där Mozart uppförde sin opera, *Ascanio in Alba*. Den blev en stor succé och Leopold hoppades att Mozart skulle få så stora inkomster att de inte längre behövde bo kvar i Salzburg, där de var anställda av ärkehertig Sigismund, utan kunde flytta till Italien. Men det blev inte så utan de blev tvungna att återvända hem.

När de kom tillbaka hade Sigismund dött och Hieronymus Colloredo blev hans efterträdare. Colloredo, som förutom ärkehertig också var ärkebiskop, anställde Leopold och Mozart.

⁸ Mozart 1991 sid. 60-62

⁹ Ibid sid. 63-65

¹⁰ Ibid sid. 65-67

Men de blev snart lediga från tjänsten för att kunna resa till Italien igen. Mozart hade fått en ny operabeställning, en opera om Lucio Silla, en romersk konsul. ¹¹

Till Mannheim och Paris med modern Anna Maria

Vid resan till Paris 1777 hade Leopold inte möjlighet att följa med utan det blev istället moderns tur. På vägen till Paris stannade de i Mannheim. Där kom Mozart i kontakt med kända musiker. Han spelade vid konserter och vid hovet. I Mannheim förälskade sig Mozart i den femtonåriga Aloisia Weber som var sångerska. Han hade därför inte någon lust att fortsätta till Frankrike. Men fadern tvingade honom att åka till Paris. Under vistelsen i Paris insjuknade hans mor och dog. På resan hem for Mozart över München eftersom Aloisia Weber hade flyttat dit med sin familj. Men Aloisia hade inte längre några känslor för Mozart. ¹²

2.3 Mozart som vuxen

Hem till Salzburg

När Mozart kom hem togs han emot på bästa sätt. Familjen ville att han skulle stanna i Salzburg. Han blev åter anställd hos greve Colloredo. Leopold och Wolfgang väntade på att han skulle få en stor operabeställning. Den kom 1780 från kurfursten i München som ville ha en opera seria som skulle uppföras under karnevalsäsongen 1781. ¹³

Maria Anna (Nannerl), Wolfgang Amadeus och Leopold Mozart

Till München och Wien

Han fick sex veckor ledigt men stannade i München arton veckor. Till slut kallade Colloredo honom till Wien där han befann sig för att hylla den nye kejsaren Joseph II. Där begärde Mozart avsked från Colloredo men fick det först inte. Till slut fick han sparken för Colloredo

¹¹ Mozart 1991 sid. 68, 70, 72, 77, 80-83

¹² Ibid sid. 94, 100-101, 109-110, 118-119, 123-124

¹³ Ibid sid. 126, 129

ogillade egentligen Mozart. Mozart stannade i Wien där han till en början bodde hos familjen Weber. Han gifte sig sedan med Constanze, en av döttrarna i familjen Weber. De fick flera barn men två barn överlevde, Carl Thomas och Franz Xavier Wolfgang.¹⁴

Mozarts sista tid – en tid av fattigdom

Familjen Mozart kom att hamna i en svår ekonomisk kris. Man visste att han hade fått sparken från Salzburg och därför var det svårt för honom att få en ny anställning i något hov. Nu när han var vuxen såg man inte längre honom som något enastående fenomen. Han var erkänd som kompositör men bara som en av många andra. Man tyckte också att hans musik var svår att förstå. De förnäma ogillade också att han i operan *Figaros bröllop* hade utmålat greven som en dålig människa.¹⁵

Mozart hade gått med i frimurarorden. En av frimurarbröderna erbjöd honom 1791 att skriva en opera. Denna opera var *Trollflöjten*. Wolfgang lyckades skriva klart den trots att han var mycket sjuk. Vid den här tiden fick han också besök av en främling som ville att han skulle skriva ett requiem, en dödsmässa. Wolfgang blev orolig för han var rädd att det var sin egen dödsmässa han skrev. In i det sista arbetade han med detta requiem. Men till slut insåg han att han inte skulle hinna skriva klart det och gav därför en av sina elever, Süßmayr, i uppdrag att fullborda det. Den som egentligen hade beställt detta requiem var hans ”ärkefiende” inom musiken Franz Georg Wallsegg-Stuppach. Han ville uppföra ett requiem över sin döda hustru. Eftersom han liksom Mozart var katolik trodde han att hennes tid i skärselden skulle förkortas om han uppförde ett requiem för hennes själ. Han tänkte ge ut det i sitt eget namn.

Den 5 december 1791 dog Mozart utfattig. I filmen om Wolfgang Amadeus Mozart kommer det fram att han blev sjuk och dog på grund av det liv han förde. Han gick ofta på krogen och drack, ja, han var nog alkoholist.

Mozart blev begravd i en anonym grav där flera andra begravdes.¹⁶ Först efter hans död började människor förstå hans stora betydelse.¹⁷

Mozarts musik

Mozart komponerade över 700 musikstycken, däribland mer än 40 symfonier, 23 operor och operetter, mer än 20 pianokonsertter, 27 stråkkvartetter samt mängder av sonater, sakrala kompositioner och festmusik.¹⁸ Vid tvåhundraårsjubileet av Mozarts död, 1991, gav man ut alla hans verk i 180 CD-skivor.¹⁹

¹⁴ Mozart 1991 sid. 132-140, 144

¹⁵ Ibid sid. 175-177

¹⁶ Wolfgang Amadeus Mozart 1993, sid. 55-56, Mozart 1991 sid. 197-199

¹⁷ Wolfgang Amadeus Mozart 1993, sid. 6

¹⁸ Wolfgang Amadeus Mozart 1993, sid. 60, Berömda barn – Mozart 1992, sid. 21

¹⁹ Wolfgang Amadeus Mozart 1993, sid. 6

3 SAMMANFATTNING

Wolfgang Amadeus Mozart hade ovanliga musikaliska gåvor som redan tidigt kom till uttryck. Hans far Leopold Mozart såg på alla sätt till att han använde sina gåvor och utvecklade dem. Han lät sin egen musik stå tillbaka för att sonen skulle få framgång. Leopold ansåg att det var mycket viktigt att resa runt i Europa både för att bli känd och för att tjäna pengar. Dessa resor fick stor betydelse för Wolfgang genom att han kom i kontakt med många duktiga kompositörer och musiker och med musiken i olika länder. Under sin barn- och ungdomstid hade han stor framgång.

Men när han blev vuxen betraktades han bara som en kompositör bland alla andra. Han fick sparken från sin tjänst i hovkapellet i Salzburg och lyckades inte få någon ny tjänst i Wien. Under sina sista år var han mycket sjuk. Han dog utfattig. Först efter sin död blev han uppskattad.

4 DISKUSSION

Varför fortsatte inte den framgång som Mozart hade som liten och som tonåring? Det är svårt att veta den exakta orsaken. Men när han var barn och ung var det fadern som bestämde över honom och tänkte ut det som var bäst för honom och hans karriär. Men när han fick klara sig själv gick det sämre för honom trots de goda förutsättningar han hade. I filmen om Mozart visar de att han var en stor kvinnotjusare, som gick på krogen, drack och dansade. På grund av det uteliv han förde blev han sjuklig och dog ung.

Mozart hade allt man kunde önska, så varför behövde han då dricka när han hade familj? Något som fanns hos honom var kanske någon slags olycklighet trots allt. Han använde sig kanske av spriten för att trösta sig själv. Människor såg ner på honom och man ville inte ha honom som förebild i något hem eftersom han var kvinnotjusare och söp.

5 KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Mozart, Mogens Wenzel Andreasen, Helsingborg 1991

Wolfgang Amadeus Mozart, Michael White, Ungern 1993

Berömda barn – Mozart, Rachlin & Susan Hellard, London 1992

Bilderna är hämtade från

<http://opera.stanford.edu/Mozart/pix/Lorenzoni.jpg> 20040910

http://www.mozartproject.org/biography/mozart_1.html 20040910

http://www.mozartproject.org/biography/mozart_1.html 20040910

[peoples.ru/art/ music/composer/mozart/](http://peoples.ru/art/music/composer/mozart/) 20040910